

„Nehogy a gózt a motor helyett a kürtbe eresszük!”

Ösztökélésre is nehezen kezdek ehhez az íráshoz.

A *TIT*-ben, a *Magyra Kultúra Napja rendezvényén* elhangzott anyagokba, előadásokba olvastam bele – a távolmaradónak, így nekem is, nyilván csak részleges esélye van, hogy pontosan rekonstruálja, ami élőben mindenféle szóbeli és metakommunikációs kiegészítő információval elhangzott, realizálódott. A legnagyobb küzdelmem azért van, mert pár évig a hajdani MMI-ben volt munkatársam: *Török Jóska* előadásához kívánok hozzászólni, de igazán távol áll tőlem, hogy kritikai észrevételeimmel megbántsam őt.

Valójában elolvasva egy előadás – meglehetősen terjedelmes – írásos anyagát, részben elképedtem, részben Jóska magatartásában a kirekesztetté válás – az ehhez kapcsolódó tipikus magatartás gyakorlati jeleit találtam felismerni a *paradigmaváltásról szóló előadásának* olvasása során. (Hivatkozom ebben a jegyzetben Horváth Attila utóbb megjelent, Facebookon közzétett reagálására is.)

Török Jóska előadás címéről eszembe jutott, ami lábjegyzet lehetne: egyszer, a Corvin téri épületbe, annak előcsarnokába lépve, a lépcsőfeljárónál álló egyik oszlopra egy kézzel írt táblát láttam, ezzel a felirattal: „Paradigmaváltás a stúdióban” - és egy nyíl jobbra az AV stúdió ajtajára mutatott. Ha ez ilyen egyszerű lenne, ha akkor ott ez eredményesen megtörténik☺, nem rabolnánk vele a drága időnket.

És még egy - nem igazán jó - emléket vagyok kénytelen felidézni. Talán 2013-ban, csak néhány héttel a „nyugdíjba helyezésem” előtt, a Népművelők Egyesületének szokásos vándorgyűlésén (talán éppen Szegeden), valamilyen felkérésre, az Intézet nevében ültem a pulpitusnál. Akkor már nehezen és az intézmény működésének csak egy erősen csökkenő részével tudtam valódi azonosságot vállalni. Jól emlékszem több hozzászólás, de név szerint a mostani kis konferencián beszélő *Földiák Andrásé és Török Jóskáé*, továbbá az utólag itt most, de akkor ott is megszólaló *Horváth Attila* is, a *kritikai tartalmát erősen a közösségfejlesztésre fókuszálta*, azokban e szakmai tevékenységnek a hazai megjelenésére és veszélyeire hivatkozott. Úgy, mint ami felelős a hagyományos népművelés háttérbe szorulásáért/szorításáért.

Valójában jórészt ebben összegződött a népművelés, a kulturális intézményrendszer legtöbb frusztrációja. Az jutott akkor eszembe, hogy szavaikban akaratlanul úgy viselkednek itt többen, mint azok, akik a saját kudarcukat, ellehetetlenítésüket, tehetetlenségüket - esetenként tehetségtelenségüket egy önmagukon kívüli tényezőre, szereplőre próbálnák kivetíteni, valakiben mintegy bűnbakként megtalálni a saját – vélt, vagy valós - kudarcuk okát. Visszafogottan ott jeleztem, hogy kár ekkora felhorgadás, hiszen az új intézeti vezető a belépését követő pár napon belül megszüntette az Intézetben a Közösségfejlesztési osztályt – , ha annak fontosságára verbálisan utána nyilvánosan még hosszú ideig is hivatkozott.

Persze az előző bekezdés „tehetetlen” és hasonló jelzői nem igen illenek Jóskára, mert ő ismereteim szerint cselekvő ember – hogy egyebek mellett csak a Szegedi Közművelődési Nyári Egyetem művelődéstörténeti jelentőségű, sok éves sorozatára hivatkozzak. Aminek nagyon jelentős alakítója, gazdája volt.

Szóval ez a mostani előadás is egy eleve deprivált pontról indít és végig ennek vélt/valódi részleteit sorozza. Valójában egy *verbális/vizuális cunami* (45 db nagyon sűrű dia) az okfejtés sorba állítása, amiből a sokféle felsorolt okok közül itt most csak a fent említett közösségfejlesztés eltévesztett tartalmú és méretű okságát igyekszem vitatni.

Itt van mindjárt az elindulásnál ez a démonnal való küzdelem, *mintha a közösségfejlesztés a művelődés, a közművelődés elnyomására, kicserélésére, félretolására törekedett volna*, vagy törekedne valaha is.

Egy ilyen téves alapfeltevés aztán alkalmas arra, hogy tovább – lépésről lépésre démonizáljuk az okot, az ellenséget, amiért itt tartunk, itt vagyunk, ahol most. Ez a tévút egyik garanciája. Jóska és kedves Olvasók, ez tipikusan ágyúval tüzelés verébre.

Kiemelem, hogy a nemzetközi *kapcsolatainkban külföldi kollégáink nagy „irigységgel” figyeltek arra, hogy Magyarországon a közművelődés volt az egyik legfontosabb* kihordója a közösségfejlesztésnek, mint szaktevékenységnek. Míg ők ott nyugaton, a szegénység, a kirekesztettek bevonása, a hátrányos helyzetűek, tehát jórészt a szociális krízis-problémák megoldásának keresése felől találtak rá erre a szakmai felfogásra, mi a művelődésre, a kulturális szervezőmunkára építhettük az elinduló szakmai kísérleteinket, programjainkat. Amiben pl. a felnőttképzésnek kiemelkedő szerepe lett.

Ami a kialakulás körüli időket jelenti, emlékeztetném a szerzőt és az olvasót, hogy a 70-es években a korábbi népművelési/közművelődési munka, de főként az intézmények szerepkeresése zajlott (erre az időszakra a központi – főként politikai jellegű irányítás már elbizonytalanodott, ráhagyóbbá vált). Akkor, ott *többféle irányba indult el a szakma, különféle áramlatok, műhelyek jelentek meg. És ezek közül az egyik – semmiképp nem kizárólagosságra törekvő - szakmai műhely volt a közösségfejlesztése. A népművelők egy része zavarodottá vált, hogy hogyan mer egy ilyen tevékenység lábra kapni, s egyik lehetőségként való megjelenését úgy értelmezték sokan, hogy „ráolvasták” ezt a nem létező kizárólagosságot.* Persze más okai is voltak ennek a zavarodottságnak, hogy *új szakmai szerepet kellett találni a közösségfejlesztői munkát vállalóknak.* Ki kellett lépni egy hagyományos komfortzónából. Mert például sokak mögött nem is volt hagyományosan vett intézmény (épület), ami sokban máig is a szabadságát és a kiszolgáltatottságát is egyben jelenti ennek a tevékenységnek.

Megítélésem szerint nagy önellentmondásba keveredik Jóska eltévedt érvelésével, amikor *önmaga rekeszti ki a művelődést a helyi cselekvés megteremtéséért, vagy - előadásának egy másik diáján - a társadalmi kirekesztés ellen folytatott harcból, a demokratikus részvétel és önszerveződés fokozásának fejlesztéséből.*

Vagy az önbizalom hiánya, vagy a kishitűség mondatja/írhatja ezeket az ostromzó és nagyon igaztalan sorokat. *Elképzelhető-e nagyobb tudásszükséglet, mint amire a társadalmi részvétel, a helyi cselekvés megszervezése, az öntevékenység kimunkálása kapcsán szükség lehet? Vagy – ezt nem szívesen feltételezem – nem tekinti a tudás, a műveltség részének ezeket az ismereteket, magatartásokat a szerző.* Pláne a közösséggel kapcsolatos gyakorlati (és elméleti) ismereteket.

(Ezt aztán egy utólagos FB bejegyzésben Horváth Attila „bátran” ki is jelenti, amikor meglehetősen *egyszerűen* és önkényesen meghúzza a népművelés határvonalait és számúzi

ebből a Paradicsomból a közösségi munkát, annak ezt az ágát: „*a közösségfejlesztés viszont - mint a település-és térségfejlesztés társadalmi-politikai eszköze, - nem a kulturális szférába tartozik!*”)

Visszatérve Török József előadására, abban színezéssel kiemelve – mintha győzedelmesen lelepleződne a fortélyos ellenség – idézi és kiemeli Vercseg Ilona egy szakmai felfogást idéző mondatát: „*Nem tartjuk közösségfejlesztésnek a szervezet- vagy csoportfejlesztést, tehát azt, amikor egyetlen emberi társulás életében akarunk minőségi változásokat elérni. A közösségfejlesztés lényege a lokalításban, a helyi, településszintű vagy regionális cselekvésben és fejlesztésben jelölhető meg.*” Mintha nem is próbálná megérteni az érvelést, amihez más szövegekörnyezetet is be kellene fogadni. Akkor éreznék, észrevennék, hogy az értelmezésben ide a „csupán” szó illesztendő. Merthogy éppen a kitágítás a lényege ennek az állításnak, amely tágabb keretekbe helyezi – de azon belül kikerülhetetlennek és nélkülözhetetlennek tekinti – a csoportok, kisközösségek létrejöttét, és persze a civil társadalom megerősítését is. Azoknak az egymással kölcsönös létét, az egymástól való függését és együttműködések megtalálását.

Számomra különösen önleplezőek azok a sorok, amelyben azt firtatja, *ki van a középpontban, s kinek a perifériáján van a „másiknak” a szakterülete.* De a valódi valóságban nincsenek hierarchikus sorrendek és félrevezető a görcsös önigazolás is. Nem csak a kisközösségek, de a szakmák viszonylatában is éppen az előzőekben is felidézett folyamat: az interdependencia, *az egymástól való kölcsönös függés, az egymásrautaltság, vagy éppen az egymásnak való kölcsönös és változó alárendelődés kérdése* siklik el a központi szerep elvesztésének siratásán. Az, amiről konferenciák sorát szerveztük, hogy itt tipikusan szakmaközi munkáról, vagy más hangsúlyozásban egy interprofesszionális szerepű tevékenységcsokról van szó.

Csak erősíti a pótcselekvési látszatot az utólag a szakmai eseményre reflektáló Horváth Attila nosztalgizáló és a fent már hivatkozott írásában a Facebookon, amelyben az összes szakmaújító törekvést – alig hiszek a szememnek – a népműveléssel való szembefordulásnak vélelmezi és bélyegzi.

Ennyire vállalkozom most.

Persze nyilván vannak valódi sérelmei, külső okokból eredő kudarcai a T.J. előadásában felvázolt folyamatnak. De jórészt sajnálatosnak - néha szájalmasnak - tartom az ott elhangzott, leírt további érveknek a felfűzését egy sikertelen alapra építve (a másik mumus a közösségi művelődés, aztán a népfőiskolai mozgalom megerősödése, majd az állami felsőoktatás kialakuló új rendszere – amelyben megjelenik a közösségfejlesztés képzése is, de ide sorolható a Hagyományok Házának létrehozása). Hiszen az előadásban megfogalmazott téves helyzetelemzés, azaz reális alapok nélkül, pusztán indulatból, nehéz jó irányú akaratok összefogását, valódi cselekvési alternatívát felvázolni.

Így csak a sebeket lehet nyalogatni – amelyeket a gyakran valóban jócskán el-eltévedt kultúrpolitika mellett, még részben közösen - önmagunk is okoztunk önmagunknak.

Péterfi Ferenc
közösségfejlesztő